

MISSIO:

Vetovoimainen kaupunki

MIKKO MERISAARI | KUVAT: VEIKKO IKONEN

ANNUKKA LINDROOS

- Asemakaava-arkkitehti Helsingin Kaupunkisuunnitteluvirastossa
- Arkkitehti SAFA

Kaupunkisuunnitteluvirasto suunnittelee ja ohjaa Helsingin maankäyttöä ja liikennettä sekä kaupunkiympäristön kehittymistä. Virasto vastaa ammattitaitoisesti ja luovasti alansa päätöksenteon valmistelusta, vuorovaikutuksessa muiden asiantuntijoiden ja kuntalaisten kanssa.

Mieliympäristö: Monipuolisia mahdollisuuksia ja lyhyitä kävelyetäisyyksiä tarjoava keskikaupunkiympäristö.

MIKKO HÄRÖ

- Yli-intendentti, Rakennuskulttuuriyksikön päällikkö Museoviraston rakennushistorian osastolla
- Filosofian maisteri

Museoviraston tehtävä on kulttuuriympäristön ajallisen moniulotteisuuden ja tasapainoisen kehityksen turvaaminen, kulttuuriperinnön saavutettavuuden lisääminen ja kulttuurien väliseen suvaitsevaisuuteen kannustaminen.

Mieliympäristö: Sellainen, jossa historia ja luonto toimivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa, joka on hyvin hoidettu mutta ei liiaksi putsattu – ajan eli patinankin täytyy olla läsnä – ja jonka uudet elementit ovat esteettisesti korkeatasoisia, ympäristön jatkuvuutta vahvistavia.

JUHA KOSTIAINEN

- YIT:n yritys suunnittelujohtaja
- DI ja hallintotieteiden tohtori

Mieliympäristö: Haluan kaupungin keskustaan. Kaipaan kerroksellisuutta, hyvää arkkitehtuuria, vanhaa rakennuskantaa ja vähän uutta, jossa palvelut ja kahvilat ovat lähellä. Tämä toteutuu Tampereella Finlayson-Tampellan alueella. Helsingissä Vanhasta Konepajasta voi tulla sellainen.

Perinteisen ajattelun mukaan kaupunkisuunnittelussa poliitikko päättää, kaavoittaja kaavoittaa, rakennusfirma gryndaa ja asukas muuttaa jos on varaa. Kaiken päälle Museovirasto saattaa laittaa suojelukapuloita rattaisiin. Mitä mieltä näistä stereotyyppioista ovat kaupunkisuunnittelija, kulttuuriperinnön suojelusenkeli ja visionääri rakentamis- ja kiinteistömaailmasta. Olisiko aika ajatella asiaa uusiksi?

Miten kaupunkisuunnittelun eri osapuolten välistä vuoropuhelua voisi parantaa?

Vuorovaikutteisen suunnittelun lisääminen on vuonna 2000 voimaan tulleen maankäyttö- ja rakennuslain keskeinen tavoite. Kaavoituskäytännöissä ollaankin **Annuikka Lindroosin** mukaan menty avoimempaan suuntaan.

– Suunnitteluun on kehitetty käytäntöjä, joissa vuorovaikutteisudesta huolehditaan – eikä ainoastaan asukkaiden suuntaan, vaan kaikkien, jotka ovat suunnittelussa jollain tavoin osallisia. Lain mukaan kuka tahansa voi ilmoittautua mukaan.

Juha Kostiainen peräänkuuluttaa vielä avoimempaa otetta.

– On tarvetta mennä vielä syvemmälle vuorovaikutteiseen prosessiin, sillä nyt keskustelu keskittyy liiaksi kaavoihin. Jo ennen kuin kaavaa mietitään, tarvitaan yhteinen näkemys siitä, mitä alueesta pitkällä tähtäimellä muutoutuu.

Ennakkoluulo, jonka mukaan vuorovaikutteisuus kaavakierroksiin on suunnittelubyrokratian pakollinen paha, täytyy **Juha Kostiaisen** mukaan murtaa. Hänen mielestään vuorovaikutteisuus tulee nähdä tuotekehityksenä, jossa nykyiset ja tulevat asukkaat ovat täysillä mukana.

Strateginen ja osallistava ote täytyy **Mikko Härön** mukaan tuoda tiiviimmin kaupunkisuunnitteluun.

– Etukäteen on mietittävä, millainen tavoiteltu ympäristö on esteet-

tisenä, kulttuurisena, toiminnallisena ja taloudellisena kokonaisuutena, perusominaisuuksina ja perusluonteena. Tämä edellyttää myönteistä sitoutumista eri osapuolilta, jotta prosessista tulee riittävän analyttinen, ennakoiva ja kattava. Aina näin ei ole ollut, esimerkiksi vuosien 1960–1980 aluerakentamisen aika, jolloin päättäjät ja rakentajat päättivät keskenään mitä kansa haluaa.

Kostiainen maalaa, että vuorovaikutteisudesta voidaan saada nykyistä paljon enemmän irti.

– Mukaan tarvitaan kaikki: asukkaat, suunnittelijat, muotoilijat, kunta, rakentajat, tutkijat ja media. Vetovoimaisimmat alueet tehdään ja markkinoidaan yhdessä.

Lindroos painottaa prosessin edellyttävän lisäksi demokraattista päätöksentekoa, jossa kuntien rooli on keskeinen.

– Riskinä on se, että prosessi muodostuu todella raskaaksi, jos kaikki osapuolet eivät ole aidosti mukana, muistuttaa **Härö** mutta lisää kuitenkin mahdollisuuksien olevan uhkia suurempia.

Hyviä veronmaksajia tarvitsevat kaikki. Siksi poliittiset päättäjät puhuvat **Kostiaisen** mielestä vain kuntarajoista ja siitä, mihin kuntaan verorahat kapsahtavat.

– Yhä enemmän pitäisi katsoa yhdessä toiminnallisia aluekokonaisuuksia, etsiä erilaisia vaihtoehtoja erilaisille ihmisille yli kuntarajojen. Pidemmän päälle ei ole järkevää, että verotus ohjaa kaupunkisuunnittelua, vaikka tämänkin näkökulman täydellisesti ymmärrän.

"Emme saa rakentaa vain nykymarkkinoita ja maksukykyisiä varten, vaan myös tulevaisuutta varten. Avainsana on muuntojoustavuus – tarvitaan tiloja, joista voidaan luoda erilaisia ratkaisuja eri aikoina."
– Annukka Lindroos

"Kriittinen kysymys on, miten kulttuuriympäristö sulattaa rakentamisen ja sen seuraukset."
– Mikko Härö

"Uudet näkökulmat vievät eteenpäin. Näin tapahtui Espoonkartanossa, jossa yhteistyömme Museoviraston kanssa alkoi heidän tekemänsä kulttuurihistoriallisen kartoituksen myötä. Halusimme alueen tarinan ja identiteetin rakentuvan näiden kerrostumien varaan."
– Juha Kostiaainen

Miten kulttuuriympäristö sekä säilyy että uudistuu?

Museoviraston missio on suojella suomalaista rakennus- ja kulttuuriperintöä. Usein tämä tarkoittaa sitä, että suojelumääräyksillä ehkäistään kulttuuriympäristön kaatoaminen.

– Kriittinen kysymys on, miten kulttuuriympäristö sulattaa rakentamisen ja sen seuraukset, Härö miettii.

Kostiainen hyväksyy määräykset. Hänen mukaansa niistä täytyy ottaa kaikki mahdollisuudet irti eikä vain kiukutella.

– Uudet näkökulmat vievät eteenpäin. Näin tapahtui Espoonkartanossa, jossa yhteistyömme Museoviraston kanssa alkoi heidän tekemänsä kulttuurihistoriallisen kartoituksen myötä. Vaikka tiesimme, että koko hanke voi joutua jäihin alueen muinaismuistojen takia, halusimme alueen tarinan ja identiteetin rakentuvan näiden kerrostumien varaan.

Härön mukaan Museovirastonkin rooli on murroksessa.

– Olemme itse päätyneet siihen, että yhteistyö on ensisijaisen tärkeää. Pelkkä "ei" ei enää riitä. Lähdemme entistä avoimemmin pohtimaan, mikä on kulttuuriympäristön erityispiirteet huomioiva tavoitetilä ja miten aluetta voidaan kehittää avoimessa yhteistyössä kaikkien osapuolten kanssa. Vasta tämän jälkeen pohditaan, mitä tulee ehdottomasti suojella.

Kulttuuriperintö ja historia tulee ottaa huomioon kaupunkien kasvaessa, Härö muistuttaa.

– Helsingin Jätkäsaaressakin tulee pyrkiä säilyttämään teollinen, liikenteeseen ja satamatoimintaan sekä -rakenteisiin latautunut merkitys. Ne eivät saa jäädä elämään vain jäänteinä ja kauneuspilkkuna, vaan niiden on oltava orgaaninen osa elämää ja asumista. Sama toistuu täällä Vanhalla Konepajalla ja Espoonkartanossa ja kaikkialla, missä kaupunki kasvaa olemassa olevassa kulttuuriympäristössä.

Mutta pelkkä kulttuuri ei riitä...

Lindroos näkee kaupunkien sisäänpäin kasvamisen myös palvelurakennekysymyksenä.

– Kyse ei ole pelkästään ullakkoasuntojen ikkunoiden muodosta. Kaavan kautta tarvitaan myös varmuus siitä, että alueella on kyky ottaa uudet asukkaat vastaan. Pitää huomioida pysäköinti, pihojen viihtyvyys, asumispalvelut, liikenneyhteydet, lasten päivähoito ja monia muita tekijöitä.

Lindroos alleviivaa lisäksi ajallisen ulottuvuuden merkitystä.

– Että emme rakentaisi vain nykymarkkinoita ja maksukykyisiä varten, vaan myös tulevaisuutta varten. Avainsana on muuntojoustavuus – tarvitaan tiloja, joista voidaan luoda erilaisia ratkaisuja eri aikoina.

– Lisäksi markkinat eivät nyt suosi asuntojen koon kasvattamista, vaikka asutaan todella ahtaasti. Tulevai-

suuden kaupunkielämisen kannalta neliöhintojen karkaaminen on fataali asia. Nytkin on hankkeita, joissa rakennetaan taloon pelkkiä yksiöitä!

Lindroos muistuttaa, että olennainen ulottuvuus on asuinympäristön koko laatu.

– Kaupungillakin on herätty siihen, että esimerkiksi kerrostaloasumista on teknisten näkökulmien lisäksi kehitettävä myös sisällöllisenä kokonaisuutena. Tätä varten on koottu työryhmä kaupungin sisältä. Lähtökohta on, että laadukas suunnittelu, materiaalit, rakentaminen ja kulttuuriset sisällöt huomioidaan rakennuskannan kehittämiseksi pitkällä tähtäimellä.

– Kaupunkien kasvaminen sisäänpäin on strateginen kysymys. Helsingissä vuonna 2020 asuvat 600 000 asukasta sijoittuvat tuoreessa yleiskaavassa alueille, jotka ovat ennen muuta hyvien joukkoliikenneyhteyksien päässä. Näin syntyy tiivistä ja vetovoimaista kaupunkirakennetta, kuten esimerkiksi Jätkäsaaren ja Kalasatamaan on suunniteltu.

Lisäksi julkinen kaupunkitila on kokonaisuus, jonka luomiseen kaikkien osapuolten tulee Lindroosin mukaan sitoutua.

– Kaupunkien resurssit ovat rajallisia, ja esimerkiksi täällä Vanhalla Konepajalla myös YIT:n pitää osallistua julkisen kaupunkitilan toteuttamiseen.

Kostiainen allekirjoittaa tämän täysin.

– Yhteisen tilan ja toimivan palvelurakenteen synty on kaupunkien kiinnostavuuden ja myös tämän alueen onnistumisen kannalta keskeistä. Finlaysonin alueella Tampereella tämä toimii, siellä on elämää kaikkina kelloaikoina.

Mistä eväistä vetovoimaisempi kaupunki?

Lindroosin kanta pääkaupungin vetovoimasta on selkeä: ihmiset tulevat pääkaupunkiseudulle monista eri syistä, mutta erityisesti työn perässä.

– Tästä syystä tarvitaan runsaasti vaihtoehtoja. Silti meillä ei ole kerrostalojen osalta tarjota kuin yhtä ja samaa.

Asumiseen syntyy aidot kuluttajamarkkinat, Kostiaisen uskoa.

– Vaikka Helsingissä asunnot eivät juuri nyt jää tyhjilleen, syntyy ennen pitkää tilanne, jossa ihmiset valitsevat entistä kriittisemmin useista vaihtoehdoista. Tästä syystä on pakko mennä tuotantolähtöisestä otteesta enemmän kohti asukaslähtöistä ajattelua. Ihmiset pitää saada rakastumaan omaan alueeseensa. Tämä vaatii paljon muutosta myös meiltä rakentajilta.

Aluekehitystä ei tehdä elitistisesti vain rikkaimpien asukkaiden ehdoilla, vaan kysymys on yhteisöllisyydestä ja identiteeteistä, Kostiaisen sanoin heimoista.

– Ihmisten sitoutumista omaan ympäristöönsä ei korreloi koulutus, tulotaso, sukupuoli tai ikä. Kysymys on elämäntyylistä, arvomaailmoista ja samaan aikaan sekä yksilöllisestä että yhteisöllisestä identiteetistä. Asu-

misen valintaperusteet ovat monimuotoisempia ja monimutkaisempia kuin koskaan, ja tässä suunnittelijoilla on monta oppivuotta edessään. Ihmiset haluavat olla kohtaisin jostakin. Kaupungit voivat aina houkutelaa, mutta miten saada ihmiset juurtumaan.

– Asuinalueiden kulttuuria ja identiteettiä ei voi vain keksiä tai kopioida jostakin. Sen täytyy juurtua syvälle alueen todelliseen historiaan, olemassa olevaan folklooriin. Tästä syntyy ajallinen kerrostuneisuus, johon on helpompi kiinnittyä. Se, että tuomme tänne Vanhalle Konepajalle pari peltilehmää ja nimeämme sen ympäristötaiteen teema-alueeksi... Se ei todellakaan kannu.

Härö kiteyttää, että suunnittelussa tulee huomioida erityisen hyvin alueiden historia ja perintö.

– Vetovoimainen kaupunki edellyttää suunnittelua, joka turvaa historiallistenkin kerrostumien näkyvyyden, tarkoituksenmukaisen käytön ja hyvän hoidon siten, että ne ovat osa hyvää, ihmisille merkityksellistä elin- ja työympäristöä.

Annukka Lindroosin näkemyksen mukaan alueiden teemoittelu on jo merkki eri osapuolten rakentavasta synteisistä.

– Jos esimerkiksi Konepaja-alueen teema perustuu alueen kulttuurisen identiteetin säilyttämiseen, saadaan siitä valtava voima myös muuhun alueen suunnitteluun.

Kostiaisen mielestä yritykset ja asukkaat muodostavat kehän. Ne houkuttelevat toinen toisiaan.

– Kaupungit ovat toimijoina kansainvälisessä kilpailussa keskenään ja entistä enemmän oman onnensa varassa. Esimerkiksi Tampereella ja Oulussa huomattiin, että vetovoima niin asukkaiden kuin yritystenkin suuntaan täytyy luoda itse. Me tarjoamme kaupungeille vetovoimaa ja kilpailukykyä, asukkaalle elämäntyyliä. Meillä on laaja palveluvalikoima ja haluamme olla kumppani myös kaupunkisuunnittelun sisällöllisellä puolella, eikä vain rakentaa yksittäisiä taloja sinne tänne. ■

HISTORIA ON VALLILASSA KÄSIN KOSKETELTAVISSA

Ensi keväänä 102 vuotta täyttävän VR:n konepajan rakennustyöt aloitettiin 1899. Ensimmäinen konttorirakennus valmistui vuonna 1900, konepajahalli ja työtilat seuraavien kolmen vuoden aikana. Täydellä teholla työt alkoivat 1.3.1903, josta on tullut silloisen Fredriksbergin konepajan virallinen aloittamispäivä. Nimi suomennettiin Pasilan konepajaksi vuonna 1925.

Pajalla työskenteli parhaimmillaan lähes 2 000 henkeä ja se olikin Helsingin suurimpiin kuuluva teollinen työpaikka. Kaikkiaan valmistettiin 50 000 tavaravaunua, 2 000 puukorista ja yli 700 teräskorista henkilövaunua. Pasilan konepaja oli kuin kaupunki kaupungissa. Sieltä löytyi oma kauppa, lääkäri, sairausavustuskassa, huoltokassa, voimalaitos, oppilaskoulu sekä urheilun ja kulttuurin harrastuspiirit.

Lähde: Pasilan konepajan Perinneyhdistys ry:n puheenjohtajan Veijo Sundqvistin puhe 1.3.2003 Pasilan konepaja 100 vuotta -juhlassa.

VANHA KONEPAJA – UUSI OSA HELSINGIN KANTAKAUPUNKIA

Vanhan Konepajan alueelle Helsingin Vallilaan nousee tulevaisuudessa uusi kaupunginosa. Alueella sijaitsevat vanhat konepajarakennukset saavat uuden elämän työskentely- ja palvelutiloina. Kaikkiaan alueelle tulee noin 1 400 asuntoa ja 2 500 työpaikkaa.

Alueen asutokortteleiden suunnittelukilpailun voitti alueen uniikin luonteen oivaltanut ”EXPRÈS”. Palkintolautakunnan mielestä Arkkitehtitoimisto Nurme-la, Raimoranta, Tasa Oy:n ehdotuksessa on parhaiten oivallettu alueen uniikki luonne. Kortteleiden ansiokkaan kaupunkitilallisen käsittelynsä sekä hienovaraisten mutta vaikuttavien kaupunkikuvallisten detaliensa ansiosta se täyttää parhaiten kilpailuohjelman tavoitteet ja tarjoaa hyvän lähtökohdan kaavan jatkotyöstölle sekä alueen rakennussuunnittelulle.

Vanhasta Konepajasta halutaan luoda kerroksellinen kaupunkiasumisen keidas, jolle 1900-luvun alussa rakennetut konepajarakennukset yhdessä uuden modernin asuntoarkkitehtuurin kanssa luovat vahvan identiteetin

Arkkitehtuurikutsukilpailun järjestivät Helsingin kaupunki, VR-Yhtymä Oy ja YIT Rakennus Oy.